

Дата проведення - 22.10. 2020.

Тема. Міжнародні відносини в 1920-х рр.

Пояснення навчального матеріалу

Мета: охарактеризувати основний зміст Рапалльського договору; проаналізувати рішення Генуезької, Гаагської, Лозаннської, Локарнської конференцій;

определити значення пакту Бріана-Келлога в створенні системи колективної безпеки; формувати вміння працювати з історичними документами, текстової історичної таблиці, аналізувати історичний матеріал, робити висновки;

виховний аспект уроку реалізується на підставі формування в учнів розуміння неприпустимості **війни** як засоби розв'язання міжнародних проблем.

Основні знання: значення підписання договору в Рапалло; наслідки рішень конференцій для міжнародних відносин; значення укладення пакту Бріана-Келлога.

Поняття і терміни: Рейнський гарантійний пакт, пакт Бріана-Келлога, пацифізм, ізоляціонізм.

Основні дати та події:

10 квітня - 19 травня 1922 року - робота Генуезької конференції;

16 квітня 1922 року – підписання Рапалльського договору між Німеччиною і РСФСР;

15 червня - 20 червня 1920 року - робота Гаазької конференції;

20 листопада 1922 -22 липня 1923 року - робота Лозаннської конференції;

15 -16 жовтня 1925 року - робота Локарнської конференції;

27 серпня 1928 року - укладення пакту Бріана-Келлога.

Особистість в історії: А. Бріан, Н. Чемберлен, Г. Штресеман, Г. Чічерін.

Обладнання уроку: політична карта світу, роздатковий матеріал, презентація, картки, підручник.

Тип уроку: засвоєння нових знань і умінь.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Вправа «Смайлики»

Усі учасники обирають картку зі смайликом, що відповідає їхньому внутрішньому стану:

1

2

3

Психологи стверджують, що 1-й смайлик означає **зацікавленість**, 2-й – **задоволення**, 3-й – **нерозуміння**. Саме з такими емоціями ви прийшли на заняття. Згодом картки зі смайликами допоможуть вам об'єднатися в групи.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ УЧНІВ

Бесіда.

1. Охарактеризуйте основні рішення Вашингтонської конференції.

2. Назвіть протиріччя Версальсько-Вашингтонської системи.

3. Які країни і чому опинилися поза системою міжнародних відносин?
З чим це було пов'язано?

4. Визначте наслідки Версальсько-Вашингтонської системи для цих країн і Європи в цілому.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Завжди існувала необхідність скликання міжнародних конференцій для вирішення найбільш гострих міжнародних питань. Під час активізації міжнародних відносин в 20-і рр. підсумки таких конференцій впливали на вирішення післявоєнних проблем Європи і втілення ідеї колективної

безпеки. У цей період міжнародно-правові норми вперше проголошували відмову від війни як засобу врегулювання міждержавних і обґрунтували необхідність її вирішення мирними засобами.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Постановка проблемного питання.

Як змінилося співвідношення сил в світі в 20-ті рр. після підписання ряду міжнародних договорів?

Із листів до доньки Індіри Ганді

«У Європі відбулися суттєві зміни, і на її карті з'явився ряд нових держав. Порівняй стару карту з новою, і ти одразу побачиш великі зміни...

Подивися на нову карту Європи. Повністю зникла одна з найбільших держав — Австро-Угорщина, — і замість неї з'явилося декілька невеликих держав... До них відносяться: Австрія, що зберегла мізерну частину своєї попередньої території і велике славне місто Відень — столицю країни; Угорщина також в урізаному вигляді; Чехо-Словаччина, до якої увійшла колишня Богемія; Югославія...

Далі на північ знаходиться ще одна нова держава, швидше, стара держава, що знову з'явилася на карті, — Польща. Польща була створена з території Пруссії, Росії, Австрії...

На північ від Польщі знаходяться Прибалтійські держави: Літва, Латвія, Естонія, Фінляндія — всі спадкоємиці колишньої царської імперії...

Останні великі територіальні зміни в Європі — де передача провінцій Ельзасу та Лотарингії Франції. Є ще деякі зміни...

Подивися на карту ще раз. Бачиш, Росія повністю відрізана від Європи низкою держав. Це Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва; Польща і Румунія... Більшість цих держав виникла не в результаті

Версальських угод, а внаслідок радянської революції. Разом з тим союзники вітали їх появу, оскільки вони створюють ланцюг, що відділяє Росію від небільшовицької Європи». (*Неру Д. Взгляд через*

всемирную историю. — М., 1975. — С. 55-56)

Учні виписують назви нових держави у зошит.

1. Міжнародні відносини в 20-і рр.

Необхідно характеризувати міжнародні відносини, акцентуючи вніманіє на наслідки, до яких привели протиріччя Версальсько-Вашингтонської системи. Особливу увагу слід приділити розкриттю відносин з Німеччиною і радянською Росією, які не могли залишатися ізольованими в системі міжнародних отношеній. Так, в 1921 р США уклали договір про співпрацю з Германією, хоча і залишалися на позиціях ізоляціонізму.

Робота над формуванням понять і термінів.

Ізоляціонізм — напрям в офіційній зовнішній політиці, в основу якого покладено ідею незалученості у справах за межами певної держави, та метою якого є досягнення усіх нагальних цілей розвитку держави виключно силами цієї держави, без залучення економічного чи політичного співробітництва з іноземними державами або наддержавними структурами.

Анексія — насильницьке приєднання, загарбання однією державою території іншої держави (або народу) з порушенням міжнародного права.

Контрибуція — платіж переможеної держави державі-переможниці.

Мандатні території — назва колишніх колоніальних володінь Німеччини та Османської імперії, які були передані лігою націй під управління країнам-переможницям на підставі мандату.

Пацифізм — антивоєнний рух, який виник ще наприкінці XIX ст. в окремих країнах і набув міжнародного масштабу після Першої світової війни.

Репарації — відшкодування переможеною у війні державою матеріальних збитків у грошовій або іншій формі державі-переможниці.

Статус-кво — в міжнародному праві положення, які існують на певний момент.

Гонка озброєнь — це політичне протистояння двох або декількох держав (а частіше — цілих військових блоків) за перевагу в області збройних сил. Під час такого протистояння кожна з сторін робить величезні запаси зброї, намагаючись встановити паритет з супротивником або обігнати

його. У загально-му сенсі термін «гонка озброєнь» можна застосувати до будь-якого, по суті безглузкого протистояння за володіння більшою військовою потужністю. **Сепаратний мир** — мирний договір або перемир'я, укладені з противником однією з держав, що входить до коаліції країн, які ведуть війну, без відома чи згоди своїх союзників.

У міжнародному праві договір про мир чи перемир'я у війні, укладений однією державою (або групою держав) з противником окремо від своїх союзників, що входять до коаліції держав, які беруть участь у війні.

Великий вплив на формування міжнародних відносин надав розкол світу на дві системи в зв'язку з затвердженням влади більшовиків в Росії. Але радянська Росія не була визнана міровим співтовариством, що внесло нестабільність в систему міжнародних відносин.

Ряд європейських держав були в цілому незадоволені Версальсько-Вашингтонської системою і результатами поділу світу на сфери впливу. У зв'язку з цим виникла необхідність урегулювання основних протиріч в системі міжнародних відносин. З цією метою в 20-і рр. були зроблені спроби подолання найбільш очевидних слабких сторін Версальсько-Вашингтонської системи: *скликані міжнародні конференції, рішення яких стабілізували відносини між країнами.*

2. Міжнародні конференції, їх основні рішення.

Етап I Самостійна робота за завданням.

Опрацювати текст підручника, заповнити таблицю

ПОДІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В 20-е рр.

Подія	Дата	Основні рішення
--------------	-------------	------------------------

1. Генуезька конференція

(м. Генуя, Італія. Квітень-травень 1922р.)

29 країн-учасниць (з британськими домініонами - 34).

Мета: пошук шляхів для економічного відновлення Центральної і Східної Європи

Головним стало питання, пов'язане з Росією

Взаємні вимоги, висунуті, з одного боку Росією, а з іншого - західними державами:

а) вимоги до Росії:

- Сплатити борги попередніх російських урядів (майже 18,5 млрд золотих рублів);
- Повернути або відшкодувати вартість націоналізованих іноземних підприємств у Росії;
- Ліквідувати монополію на зовнішню торгівлю

б) вимоги Росії до Заходу:

- Відшкодувати збитки, завдані інтервенцією Антанти в роки громадянської війни в Росії (39 млрд золотих рублів)

- Надання Росії економічної допомоги і вигідних кредитів
- Підписання з Росією вигідних торговельних угод

Конференція не змогла прийняти вагомий документ; було вирішено продовжити її роботу в Гаазі

Під час конференції Росія та Німеччина підписали сепаратний договір у Рапалло.

2. Рапальський договір

(було укладено 16 квітня 1922 р. в місті Рапалло (Італія) під час Генуезької конференції).

Головні положення Рапальського договору:

- Між Німеччиною й Росією відновлювалися дипломатичні відносини
- Країни зобов'язувалися врегульовувати усі спірні питання шляхом взаємної відмови від претензій
- Німеччина визнавала націоналізацію німецької власності в Росії і не вимагала її повернення чи відшкодування
- Країни встановлювали режим найбільшого сприяння у торговельно-економічних відносинах між собою
- Країни взаємно відмовлялися від відшкодування будь-яких збитків, заподіяних одна одній у

попередній період

- Припиняли виплати за утримання військовополонених

Георгій (Юрій) Васильович Чичерін (історичний портрет)

3. Гаазька конференція

(м. Гаага, Голландія. Червень-липень 1922 р.)

Працювала у двох комісіях: російській і неросійській. Питання, що обго-ворювалися:

- Про іноземну приватну власність
- Про зовнішні борги
- Про надання кредитів

Через те, що учасники конференції не дійшли спільної думки з російською делегацією, конференція зайшла в глухий кут і не спромоглася прийняти заключний документ

4. Лозаннська конференція

(м. Лозанна, Швейцарія. Листопад 1922-липень 1923р.)

Країни-учасниці: Англія, Франція, Італія, Росія, Греція, Румунія, Королівство сербів, хорватів і словенців (КСХС), Японія, США

Мета: підготувати мирний договір з Туреччиною та встановити режим чорноморських проток Босфор і Дарданелли

Положення Лозаннського договору (24 липня 1923 р.):

- Між Туреччиною і державами Антанти встановлювався мир
- Узаконювалися нові кордони Туреччини
- Встановлювався режим вільного проходу військових і торгових суден через протоки Босфор і

Дарданелли

- Жодна країна не мала права тримати війська й зброю в протоках
- Скасовувався міжнародний фінансовий контроль над Туреччиною
- Туреччина зобов'язувалася виплатити частину боргу Османської імперії.

5. Постанови Локарнської конференції

(5-16 жовтня 1925р., м. Локарно, Швейцарія.)

Країни-учасниці: Англія, Франція, Бельгія, Чехо-Словаччина, Польща, Німеччина, Італія)

Було попередньо підписано такі договори:

Рейнський гарантійний пакт:

(між Англією, Францією, Бельгією, Німеччиною, Італією):

- Німеччина, з одного боку, і Франція з Бельгією, з іншого, взаємно визнавали існуючі кордони
- Ці кордони також гарантувалися Англією, Францією й Італією
- Сторони зобов'язались не нападати одна на одну
- Спірні питання мали вирішуватися через міжнародний арбітраж
- У разі порушення попередньої угоди однією з країн, інші повинні були надати допомогу жертві

неспровокованої агресії

- Рейнська зона залишається вільною від військ і озброєнь

Франко-польський, франко-чехословацький договори:

- Було заявлено, що угоди Франції з Польщею та Чехо-Словаччиною не спрямовані проти східних кордонів Німеччини.

- Франція, з одного боку, та Польща й Чехо-Словаччина, з іншого, зобов'язувались надати взаємну допомогу у разі нападу на одну з країн Німеччини.

6. Пакт Бріана-Келлога

(27 серпня 1928 р., м. Париж, Франція)

69 держав підписали пакт Бріана-Келлога.

Перш за все, цей договір допоміг знайти взаєморозуміння таким державам, як Німеччина і Франція. Коли німецький канцлер Густав Штресман приїхав до Парижа для того, щоб підписати пакт Бріана-Келлога, то поставив питання про окупованій на той момент Рейнської області. Треба сказати, що частково він вже був вирішений Локарнської угоди, але обмежувався статтями, що містяться в Версальському договорі. В останньому документі говорилося, що окупація повинна

була тривати до 1935 року. На думку канцлера, після ратифікації договору присутність іноземних солдатів на німецькій території вже не мало ніякого сенсу. Тому під час проведення Гаазької конференції було прийнято рішення про виведення союзних військ з Рейнської області.

Необхідно відзначити, що прийняття пакту Бріана-Келлога мало велике суспільне і моральне значення, а також сприяло значному розвитку міждержавного права. Але, тим не менш, цей документ був усього лише декларативним, він носив формальний характер. Підписавши зазначену угоду, країни нічим не підкріпили свої зобов'язання відмовитися від військових дій і не стали обмежувати гонку озброєнь. Застереження Англії і Франції не були зафіксовані в договорі, і насправді країни залишали за собою право вести війну з метою самооборони.

Для підписів була виготовлена спеціальна золота ручка, але й вона не могла усунути вад договору. Першим із необхідних кроків до оздоровлення політичного [клімату](#) в Європі вбачалося відновлення німецької економіки. Три людини, які з часом стали близькими друзями, значною мірою були відповідальними за політичні зміни у цьому напрямі:

німецький канцлер Густав Штресеманн (історичний портрет),

французький прем'єр Арістід Бріан (історичний портрет)

і британський міністр закордонних справ консерватор Остін Чемберлен (історичний портрет) .

Г. Штресеманн не бачив іншого шляху для відновлення величі Німеччини, як мирні переговори. Виступаючи у 1924 р. на засіданні німецького райхстагу, він заявив: *«Німеччина повинна грати картою примирення з Францією».*

А. Бріан, який, як справжній француз, дбав насамперед про безпеку Франції, також був не проти того, щоб біля її кордонів була миролюбна, а не агресивна Німеччина.

О. Чемберлен продовжував політику лейбористського прем'єра Р. Макдональда, який засуджував зайняття французами і бельгійцями Руру і переконував, що єдиний засіб зберегти в Європі мир - замирення з [Німеччиною](#). Ще у 1924 р. Р. Макдональд ініціював прийняття Лігою Націй Женевського протоколу і висунув план, за яким держави повинні були погодитися вирішувати всі суперечки лише через міжнародний арбітраж. Якщо ж якась держава відмовлялася б від арбітражу і вдавалася до війни, то всі інші члени Ліги Націй силою змусили б її до миру.

Але Женевський протокол викликав гостре несприйняття серед британських домініонів (Канада, Австралія та Нова Зеландія), оскільки, на їхнє переконання, надто міцно «прив'язував» їх до Європи. План Макдональда так і не був втілений у життя, але консервативний уряд Англії продовжив цю політику й наприкінці 1925 р. О. Чемберлен запропонував ефективніший, ніж Женевський протокол, механізм.

Перед Локарно німці й французи не однаково розуміли слово «безпека»: для Франції воно означало бездіяльність Німеччини у кордонах, визначених у Версалі, а для Німеччини - свободу дій. Локарнські договори не були ідеальними угодами. Зокрема, вони не цілком задовольняли поляків і чехів, оскільки у разі нападу на них Німеччини Англія вкупі з Італією могли й не допустити, щоб Франція стала на їх захист, мотивуючи такі дії турботою про недопущення нової світової війни.

Становище Польщі ускладнювалося ще й тим, що у разі її війни з СРСР Франція могла допомогти полякам лише провівши свої війська через територію Німеччини. Природно, німці такого ніколи не допустили б.

На Сході Г. Штресеманн відмовився визнати кордони Німеччини незмінними, але заявив, що з часом вони можуть бути змінені лише мирним шляхом. Це, у свою чергу, непокоїло французів.

Однак саме Локарнські договори підвели остаточну риску під Першою світовою війною, стали тим мазком на загальній картині європейського миру, який не було зроблено у Версалі. Як тільки через 11 років, уже в нацистській Німеччині, А. Гітлер відмовився дотримуватися Локарнського [договору](#), негайно почала назрівати нова світова війна.

Г. Штресеманн і А. Бріан були, схоже, щирими у своїх надіях щодо майбутнього, але народи, які вони представляли, не завжди йшли за своїми лідерами. А. Бріан сподівався, що німці тепер задоволені й забудуть [образи](#), а Г. Штресеманн сподівався, що французи й далі йтимуть на поступки.

У підсумку це рано чи пізно неминуче мало зробити Версальський договір непотрібним. Та надіям цих двох політиків не судилося збутися: усі поступки з боку Франції робилися нею з болем і тривогою. З кожною поступкою, зробленою французами, німці хотіли більше і більше.

Ні США, ні Росія не були присутні в Локарно. Американська допомога Європі зводилася до значних позичок Німеччині, а Росія була заклопотана своїм першим п'ятирічним планом.

Через відсутність у цей час на сцені європейського дипломатичного театру таких двох важливих персонажів, як Сполучені Штати й Росія, ще було зроблено прикру помилку: надто переоцінено вплив Італії на європейські справи, ніби вона й справді була сильною країною і від неї багато що залежало у збереженні миру та спокою на континенті.

Етап II Робота з історичними документами.

1. Рапальський договір між Російською Федеративною Радянською Республікою і Німеччиною (Витяг)

«16 квітня 1922 р

Стаття 1. Обидва уряди згодні, що розбіжності між Германією і Російською Радянською Республікою з питань, возниклих за час стану цих держав у війні, регулюються на наступних підставах:

а) Німецька держава і РРФСР взаємно відмовляються від возмещення їх військових витрат, так само як і від відшкодування їх воєнних збитків, інакше кажучи, тих збитків, які були завдані їм та їхнім громадянам в районах військових дій внаслідок військових заходів, включаючи і вжиті на території супротивної сторони реквізиції.

в) Німеччина і Росія взаємно відмовляються від відшкодування їх витрат на військовополонених.

... Стаття 3. Дипломатичні і консульські відносини між Германією і РРФСР негайно відновлюються ...

... Стаття 5. Обидва уряди будуть в доброзичливому дусі взаємо-но йти назустріч господарським потребам обох країн ... »[41, с. 199-200].

Питання.

1. Яке значення мав Рапальський договір для стабілізації міжнародних відносин в Європі?

2. В чому вигода цього договору для Росії і Німеччини?

2. Локарнський договір між Німеччиною, Бельгією, Францією, Великобританією та Італією

(Витяг)

«16 жовтня 1925 р

Стаття 1. Високі Договірні Сторони гарантують, каждая за себе і все сукупно, зазначеним в наступних статтях образом, збереження терито-ріального status quo, що впливає з границь між Німеччиною і Бельгією і між Німеччиною і Францією, недоторканність цих кордонів, як вони встановлені в мирному договорі, підписаному в Версалі 28 червня 1919 года ...

Стаття 2. Німеччина і Бельгія, а також Німеччина та Франція взаємно зобов'язуються ні в якому разі не вдаватися у відношенні один до одного до нападу або вторгнення і ні в якому разі не вдаватися до війни один проти одного ...

Стаття 3. З огляду на прийнятих ними на себе в статті 2 обопільних зобо-в'язань, Німеччина і Бельгія, а також Німеччина та Франція зобов'язуються всі якого б то не було роду питання, які могли б їх розділяти і які могли б бу-ти вирішені шляхом обикновенних дипломатичних зносин, вирішувати мир-ним шляхом ... »[41, с. 212-213].

Питання.

1. Яке значення Рейнського гарантійного пакту для країн, що підписали його?

2. Як змінилося міжнародне становище Німеччини після укладення пакту?

3. Пакт Бріана-Келлога

(Витяг)

«Париж, 27 серпня 1928 р

Стаття 1. Високі Договірні Сторони урочисто заявляють від імені своїх народів, що вони засуджують метод звернення до війни для врегулювання міжнародних конфліктів і отказуються в своїх взаєминах від війни як знаряддя національної політики.

Стаття 2. Високі Договірні Сторони визнають, що. врегулювання або вирішення всіх розбіжностей чи конфліктів, незалежно від характеру їх походження, які можуть виникнути між ними, повинні здійснюватися тільки мирними средствами.

Стаття 3. Цей договір буде ратифікований Високими Сторонами ... відповідно до конституцій цих країн, і він увійде в силу в стосунках між ними, як тільки всі документи про ратифікацію будуть депоновані в Вашингтоні.

Цей договір, як тільки він набуде чинності, як це передбачено в попередньому абзаці, залишиться відкритим так довго, як це буде потрібно для приєднання до нього інших держав світу ... »[41, с 216-217].

1 Яку роль зіграв пакт Бріана-Келлога в створенні системи колективної безпеки?

2. Чи згодні ви з тим, що в 20-і рр. в світі спостерігалось зростання пацифізму? (Відповідь аргументуйте.)

У вересні 1929 р. Бріан виступив на засіданні Ліги Націй з новою політичною ініціативою. Він запропонував створити Єдину Європу («пан-Європу»), тобто об'єднати провідні європейські держави, установивши між ними «дещо на зразок федеративних зв'язків».

Наступного року Бріан запропонував конкретний план створення «Європейського федеративного союзу», згідно з яким європейські країни (крім Туреччини і СРСР) мали поступово ліквідувати митні кордони з метою створення «спільного ринку» і закріпити гарантії миру, прийняті в Локарно. Проект «батька Європи» (таке прізвисько згодом отримав Бріан) був критично зустрінутий Англією, Італією, США та іншими державами. Навіть Німеччина, на підтримку якої розраховував Бріан, зажадала попереднього політичного врегулювання в Європі, тобто повної ліквідації Версальської системи в Європі. Таким чином, ідея єдиної Європи не знайшла своєї підтримки.

V. Закріплення знань та вмінь

Бесіда.

1. Як змінилося співвідношення сил в світі після укладення ряду міжнародних договорів? (Відповідь на проблемне питання).

2. Як ви думаєте, чому А. Бріан, Н. Чемберлен, Г. Штресман були нагороджені Нобелівською премією миру?

VI. ПІДСУМКИ УРОКУ

– Незважаючи на мирне врегулювання повоєнних відносин у міжнародних відносинах зберігалися вогнища напруженості. У Центральній та Південно-Східній Європі кожна з країн мала територіальні претензії до сусіда. Тут значну роль у запобіганні збройних конфліктів відіграла Ліга Націй.

Зростала напруженість у колоніальних та напівколоніальних володіннях, де розгорялася національно-визвольна боротьба.

– Створення мандатної системи для колишніх німецьких колоній і володінь Османської імперії задумувалось як засіб послаблення колоніального гноблення. Однак із відмовою США вступити до Ліги Націй у Раді залишилися ті країни, які отримали мандат на управління і до того ж мали найбільші колоніальні володіння (Франція, Англія, Бельгія, Японія), через що опіка з боку Ліги Націй виявилася формальністю. Життя підмандатних територій не відрізнялося від колоній. Це додатково продемонструвало народам колоній схильність великих держав до збереження колоніалізму, що викликало піднесення антиколоніального руху напередодні Другої світової війни.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати текст підручника.

2. Підготуватися до самостійної роботи по темі «Обустройство післявоєнного світу».

Додаткова інформація

Кульмінацією «пацифістської» міжнародної політики став договір про відмову від війни як засіб національної політики, що отримав назву Пакт Бріана—Келлога (Паризький пакт). Був підписаний 27 серпня 1928 р. у

Парижі представниками 15 країн. Згодом до пакту приєдналися майже європейські країни.

Пакт став одним із правових підстав для Нюрнберзького процесу, на якому керівникам нацистської Німеччини було пред'явлено звинувачення в його порушенні.

Позитивне значення

Завершення Першої світової війни;
сприяння розрядці післявоєнної напруженості;
закладення основ міжнародної стабільності;
установлення цивілізованих засад міжнародного права;
створення Ліги Націй;
гарантія цілісності Китаю;
утворення нових країн — Польщі, Чехо-Словаччини, Угорщини та інших;
розпад імперій

Негативне значення

За результати війни відповідали демократичні уряди переможених країн;
породження реваншизму в Німеччині;
несправедливі репарації;
ігнорування радянської Росії;
зруйнована традиційна економічна система;
боротьба за ринки;
нестабільність не усунута;
територіальні зміни заклали основи для конфліктів

3. Переглянути відео «Всесвітня історія. 10 клас. §7. Міжнародні відносини у 1920-х рр.»
https://www.youtube.com/watch?v=fxRYi8_ITpc